

Slobodan Marković - tetrolog

Razgovori o kamenu i u kamenu

Čast mi je da u ime organizatora Medjunarodnog festivala pozorišta za djecu, a povodom izložbe skulptura Mija Mijuškovića, otvorim stranice ovoga Kataloga u kojemu vas tekstovi umnih autora uvode u tajnoviti svijet Mijuškovićeve umjetnosti.

Ovim povodom iznosim i neke svoje impresije o djelu našeg prijatelja Mija.

Otkud ovaj moj progovor na ovom mjestu i u ovom času? Čime je izazvan? Šta me je to podstaklo da pridjem veličini Mijovog djela.

Nije to, ni moje dugogodišnje poznanstvo i prijateljstvo sa umjetnikom. Nije samo ni moja ljubav prema onome što je Mijo stvorio, a ta ljubav u meni stanije godinama.

Na ovaj čin prosto me nagovorila moja iskonska i neraskidiva veza sa materijalom iz koga niče bogati svijet umjetnosti Mija Mijuškovića, a to je kamen. Jer mi što smo "iz onijeh strana" gdje "oro gnijezdo vrh timora vije" – kamen doživljavamo drukčije od ostalih. Za nas je kamen dio nas samih. Za nas kamen ima dušu i sve drugo što pripada biću s kojim se živi. Kamen je prvo što nas dočeka na ovom svijetu, pa nam onda cio život protekne u razgovoru sa kamenom. U nekom nadmetanju sa njim. Pri prvom susretu s kamenom zagledamo gdje mu je korijen, a gdje čelo, kuda mu idu vene, a kuda sitne bore. Znano nam je kakva mu je ćud, pa tako s njime i razgovaramo i postupamo. Kad od njega otmemo komad zemlje, onda mu se zahvaljujemo što je tako popustljiv, a kad od njega dom gradimo, ili vječne kuće u koje krstove i imena klešemo, onda mu se zahvaljujemo što je tako trajan, stamen, neuništiv da u njemu sebe možemo produžiti i ovjekovječiti.

Drugi, rijetki, dublje u dušu kamena ulaze, s njom umnije razgovaraju, nježnije postupaju, s njom su, čini mi se u tajnom i trajnom dogovoru i dosluhu i s toga pod njihovom rukom taj kamen drukčije progovara. Podajući se njegovom tvoračkom naumu on nudi nevidjeno bogatstvo boja i oblika, neslućenu nježnost i osebujan jezik koji doseže do univerzalnog.

Među te rijetke, ili bolje rečeno najređe, sa znakom Božjeg dara i neiscrpnim nadahnućem spada Mijo Mijušković, tvorac svijeta iz kamena koji je pred nama.

Kad smo zagledani u ove skulpture i zadivljeni njima, opsjednuti smo i nehtijući, pitanjem: odgonetamo li mi jezik i njihove poruke, ili odgonetamo Mijov odnos prema svijetu koji nam nudi? Nama se neizbježno postavlja i pitanje: koji je umjetnikov put do stvorenih oblika i njihove svekolike oduhovljene svevremenosti i opstojnosti, a koji je naš put kojim bismo željeli doći do bića Mijuškovićeovog djela, kako bi smo lakše s njim i sa skulpturama razgovarali.

Naše poimanje kamena ponekad je drugačije od Mijovog.

Ono što je za nas strah – za Mijuškovića je strast. Ono što je za nas grubost – za Mijuškovića je nježnost. Ono što je za nas osionost za Mijuškovića je nuđenje. Skoro svi naši pojmovi o kamenu u stvaralačkoj duši Mija Mijuškovića imaju nešto drugačije značenje. Mi kamen zapažamo, ili ne zapažamo, a Mija kamen zove. Oni se nalaze u nekim rodbinskim vezama bez obzira na kom su meridijanu i u kojem sloju zemlje.

Na skulpturama Mijušković ne ostavlja trag "ukrotitelja". Za njim ne ostaju rane dlijeta i čekića. One su, jednostavno njegov i san i java. I bol i jadikovka. Jer, Mijušković kad vaja – vaja srcem, okom, dušom, onim najosetljivijim čulima. Ne znam koliko puta su naši razgovori počinjali o kamenu i, završavali se u kamenu.

Mijušković vajajući otkriva dušu, srce i krvotok kamena. On je od Boga poslat da nas pomiri s kamenom i da nam kaže kako nam je u njemu i ishodište i uhodište – bez obzira gdje smo nikli i gdje ćemo usahnuti.

Svakako, jedan sam od rijetkih i privilegovanih što kamen izvaljen mojom rukom ispod Velikog Žurima u Lukavičkim gudurama pa oblikovan Mijovom rukom, tamo ispod Nehaja krasi moj dom u Subotici. Srećan sam kao direktor Festivala pozorišta za decu i zbog toga što su Mijove skulpture rođene pod Nehajem kao nagrade već petnaest godina odlazile na razne strane svijeta. Od Petrograda, Bratislave, Budimpešte, Bukurešta, Beča i Berlina, Skoplja, Subotice... pa sve do dalekog Šangaja, Los Andželesa. Velika imena svetskog teatra za decu kao što su Henrik Jurkovski, Jozef Krofta, Atanas Ilkov, Albreht Rozer, Janoš Mecner, Kemenj Henrik..., pa naši Srboljub Lule Stanković, Živomir Joković, Milenko Misailović, Ljubivoje Ršumović, Milena Ničeva, Radoslav Lazić... primili su nagradu za životno djelo, za doprinos razvoju kulture i scenske umetnosti za djecu, Mijovom rukom u kamenu oblikovanog "Malog princa". Na to sam ponosan i hvala mu što sam i ja stao u spisak naslednika te neosporive duhovne ljepote i neprocenjive umjetničke vrijednosti.

Vjerujem da će izložba koju smo priredili, i uz nju ovaj katalog, biti lijep dar učesnicima Festivala i gradjanima prvo Subotice, a zatim i u još nekoliko gradova.